

ÖĞRENCİ FOLKLORUNDA KAN KARDEŞİ VE KANKA

BLOOD BROTHER AND “KANKA” IN STUDENT FOLKLORE

Gönül REYHANOĞLU*-Aliye MANSUROĞLU**

ÖZ: İnsanlar eski çağlardan günümüze soyunu devam ettirmek, yalnızlıktan kurtulmak, güvende ve güçlü hissetmek gibi nedenlerle evlilik yoluyla oluşan akrabalıklar kurmuşlardır. Bunlar da kan bağına dayalı akrabalıkları meydana getirmiştir. Evlilik veya kan bağıyla oluşan akrabalıkların ihtiyacı karşılayamadığı durumlarda, kan bağı olmayan sanal akrabalıklar kurulmuştur. Çağın gerekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan sanal akrabalıklarla oluşan her yeni kurum, yeni adlandırmaları beraberinde getirmiş bu bağlamda sanal akrabalıklar çeşitli tanımlamalarla anılmıştır. Bu çalışma, lise öğrencileri arasında yaygın olarak kullanılan “kanka” sözcüğünden hareketle, kankalık kurumunun varlığı ve kankalığın bir sanal akrabalık olup olmadığı sorunsalı üzerine odaklanmıştır. Çalışmada verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden kısa cevaplı açık uçlu soru tekniği kullanılmıştır. “Google form” üzerinden 23 kısa cevaplı soru lise öğrencilerine dijital ortamda gönderilmiştir. Çalışma 2022 yılında Hatay’daki 5 lisede öğrenim gören 152 öğrencinin gönüllü katılımıyla yapılmıştır. Cevaplar içerik analizi çerçevesinde kod ve temalara dönüştürülmüştür. Çalışmada kan kardeşi ile kanka ilişkisi, kankalığın yapısı ve oluşumu ortaya koyulmuştur. Kanka kurumunun, kan kardeşliğinin yeni bir forma dönüşmüş şekliyle bir sanal akrabalık türü olduğu tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin bazı aile bireylerinde de kankalık mevcuttur. Kankalığın ihtiyaçlar sonucu ortaya çıktığı, özel bir iletişim şekli ve jargon oluşturduğu, öğrencilerin eğlenme, paylaşma, dayanışma, desteklenme, toplumsallaşma gibi ihtiyaçlarına cevap verdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hatay, kanka, kan kardeşi, öğrenci folkloru, sanal akrabalık.

ABSTRACT: Throughout history, people have established kinship through marriage for reasons such as perpetuating their lineage, alleviating loneliness, and feeling safe and empowered. These created kinships based on blood ties. When marriage or blood ties fail to fulfill kinship needs, they establish virtual kinships without blood ties. Virtual kinships, which emerged to meet the requirements and needs of the age, gave rise to new institutions, each with its own name and various definitions. This study focus on the existence of the “kanka” institution and the debate over its status as a virtual kinship, used the popular word “kanka” among high school students. The study employed the short-answer open-ended question technique, a qualitative research method, to gather data. 23 short-answer questions were sent digitally to high school students via a “Google Form.” 152 students from five high schools in Hatay voluntarily participated in the study in 2022. Within the framework of content analysis, we transformed the responses into codes and themes. The study revealed the relationship between blood brotherhood and kanka,

* Doç. Dr.-Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Hatay- gonulgokdemir@gmail.com (Orcid: 0000-0003-3473-3344)

** Bilim Uzmanı Öğretmen-Hatay/Antakya Narlıca Anadolu Lisesi/Hatay- aysun.edebiyat@gmail.com (Orcid: 0000-0001-5318-4526)

as well as the structure and formation of friendship. The institution of kanka, once a type of virtual kinship, has evolved into a new form of blood brotherhood. Some family members of high school students also have kanka. Researchers have found out that kanka emerges from needs, shapes a unique form of communication and jargon, and addresses students' needs for fun, sharing, solidarity, support, and socialization.

Key Words: Hatay, brother, blood brother, student folklore, virtual kinship.

Giriş

Sosyal bir varlık olarak insan; soyunu devam ettirme, korunma, bir gruba ait olma, sevme ve sevilme, dayanışma, sorunlarla başa çıkma gibi çeşitli nedenlerle başka insanlara ihtiyaç duymuş; bu durum akrabalık kurumlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. İnsan ihtiyaçları, yaşanan çağ, yaşam koşulları, ekonomi vb. şartlar etrafında şekillenen, bu şartların değişmesiyle yeni ihtiyaçları da beraberinde getiren bir yapıya sahiptir. Bu ihtiyaçlar çerçevesinde oluşan kurumlarda, koşulların farklılaşmasıyla yapı ve işleyiş değişiklikleri gözlemlenir. Değişiklikler bir dönüşüm veya bir kurumun işlevini yitirmesiyle yeni bir kurumun meydana gelmesi şeklinde olabilir. Evlilik ve kan bağına dayalı akrabalıkların değişen ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalmasıyla toplumlar, istekleri ve seçimleri doğrultusunda kan bağına dayalı olmayan akrabalıkları içeren sosyal kurumlar da oluşturmuşlardır.

Literatürde akrabalık terminolojisi üzerine çeşitli çalışmalar mevcuttur. Balaman (1982: 13) akrabalık terimlerini; soya dayalı akrabalık, evliliğe dayalı akrabalık ve sonradan kazanılan düzmece akrabalık şeklinde üç başlık altında sınıflar. Akrabalık düzenlerinin her toplumda farklı şekilde var olduğunu ifade eden Bates (2013: 277) doğum yoluyla akrabalık (kandaş akrabalık), hısımlık ve sanal akrabalık olmak üzere üç başlık altında akrabalıkları sınıflandırmıştır. Emiroğlu (2012: 1692) akrabalığı iki temel başlık altında toplar: “kan akrabalığı ve kayın akrabalığı.” Akrabalık sistemlerini kan bağı, hısımlık ve kurgusal akrabalık şeklinde üç başlık altında toplayan Akıncı (2019: 250) ise Balaman’ın (1982) sanal akrabalığı “düzmece akrabalık” şeklinde tanımlamasına karşılık “kurgusal akrabalık” olarak tanımlar. Birbiri arasında bağ olmayan bireylerin ilişkilerini meşru akrabalık şekline dönüştürmesi sonucunda oluşan yeni durumda antropologlar bireyi kurgusal akraba olarak tanımlamaktadırlar (Akıncı, 2019: 256). Görüldüğü üzere akrabalık soy ve evlilik temelli olması yanında temelde kültürle şekillenen toplumsal ilişkiler sistemidir. Çalışmaya konu olan akrabalık (düzmece, kurgusal, sözde, tasavvuri, sanal vb.) pek çok kavramla karşılanan, kişinin seçimine dayanan toplumsal bir akrabalıktır. Son dönemlerde literatürde bu kavram için yaygın olarak sanal akrabalık kullanılmaktadır. Tezcan (1982) sanal akrabalıkları geniş bir tasnifle ele alır: kan kardeşliği, süt kardeşliği, ahret kardeşliği, yol kardeşliği (musahiplik), Kur’an kardeşliği, kirvelik, ebe anneliği, kına analığı, ad babalığı, asker arkadaşlığı, sınıf arkadaşlığı, tutma kardeşlik, sağdıçlık, yengelik, dünür başı.

Sınıflandırmada yer alan ahret kardeşliği, musahiplik, Kur'an kardeşliği, kirvelik dinî boyutta öne çıkan sanal akrabalıklarken; asker arkadaşlığı, kına analığı, sağdıçlık ise sosyal boyutta öne çıkan sanal akrabalık kurumlarıdır. Sanal akrabalıklar evlilik ve kan akrabalığı yoluyla oluşan akrabalıkların yapısından beslenir, ortak kültürel şartlar içinde onlarla benzer ilişki yapıları ve sorumluluklar içerir.

Kişileri belirli amaçlar etrafında birleştiren toplumsal kurumlar, onların temel kaygıları ve faaliyetlerini düzenlemekte, düzen, inanç ve üreme gibi biyolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan tüm yapısal bileşenleri oluşturmaktadır (Marshall, 1999: 438). Bireylerin seçimleri sonucunda ortaya çıkan ve kan bağına dayalı akrabalıklar gibi toplumu bir arada tutan, bireylerin ihtiyaçlarına cevap veren sanal akrabalıklar birer toplumsal kurumdur. Her kurumun kendine özgü yapısı, işleyişi ve kuralları vardır. Bates'e (2013: 277) göre sanal akrabalıklarda "... *insanlar, kandaş akrabalığı model alarak vaftiz annesi, vaftiz babası, peder, 'kan kardeşi' gibi ilişkiler kurarlar ya da çocuklar eski aile dostlarına 'hala/teyze' veya 'amca/dayı' diyebilirler. Bu ilişkilerin kandaş akrabalar arasındaki ilişkiler kadar yakın olabilmesine karşın, bu türden kişilere bazen sanal akraba denir.*" Bates'in tanımında kan bağına dayalı akrabalıkların diğer akrabalık türlerine kural ve işleyiş olarak model oluşturması dikkat çekmektedir. Ayaz'ın (2014: 38) tanımı ise "*Tasavvuri akrabalıklar, sonradan kurulan, oluşumları bireylerin gönül rızalarına bırakılan ve yaptırımları ağır olan antlaşmalara dayanan ilişkilerdir*" şeklindedir. Bu tanımdaki yaptırımlar ve antlaşmalar dikkate değerdir. Sanal akrabalıklar, bireylerin tercihleri ve seçimleri doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan sanal akrabalık, "*Genel anlamıyla sözde akrabalık, saf bir şekilde biyolojik kategorilerde yer almayan, kültürel olarak tanımlanmış yakınlıklardır*" (Özarlan ve Karataş, 2015: 260). Kan bağına dayalı akrabalık model alınarak bir kardeşlik oluşturulan kan kardeşliği ve kankalık da genel olarak sanal akrabalık başlığı altında değerlendirilmiştir. Dinî boyutta herhangi bir yükümlülük taşımaması sebebiyle kankalık kurumu sosyal kurum olarak ele alınmıştır. Bu kurumun kendi içsel yapısı, belirli kuralları, antlaşmaları, dil ve dil ötesi iletişim şekilleri aynı zamanda gençler açısından çeşitli işlevleri vardır.

Araştırmanın Yöntemi, Sınırlılıkları ve Kavramsal Çerçevesi

Çalışma genç folkloru, alt bir grup olarak da "öğrenci folkloru" üzerine odaklanmıştır. Çalışmanın konusu lise öğrencileri arasında kullanılan "kanka, kanki" kelimelerinden hareketle "bir sanal akrabalık olarak kankalığın yapısı, işleyişi ve işlevleri"dir. Çalışma verileri 2022 yılında Hatay'ın Antakya ve Defne ilçelerindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı beş okulun (Narlıca Anadolu, Hz. Ayşe Kız Anadolu İmam Hatip, Karlısu Sosyal Bilimler, Necmi Asfuroğlu, Nimet Fahri Öksüz Mesleki Teknik Anadolu Liseleri) öğrencilerinden elde edilmiştir. Okullar demografik dağılım dikkate

alınarak seçilmiştir. HMKÜ Etik Kurulundan¹ ve MEB²'den araştırma için izin, veli ve öğrencilerden dijital onaylı onam alınmıştır. Araştırmacılardan birinin, MEB'e bağlı bir lisede öğretmen olması, gözlem ve deneyimleriyle verileri yorumlama noktasında çalışmaya katkı sağlamıştır.

Çalışmanın amacı kankalık kurumunun öğrenci folklorundaki işlevlerini ve kan kardeşliği kurumunun devamı olup olmadığı tespit etmektir. Lise öğrencilerinin kaynak kişi olarak seçilme nedeni; kankalığın yaygın şekilde onlar arasında görülmesi, lise öğrencilerinin ortaokul öğrencilerine göre kendini daha iyi tanıyıp ifade edebilmesidir. Öğrencilerin dijital ortamda sıkça vakit geçirmeleri göz önünde bulundurularak öğrencilere doğru kanaldan ulaşabilmek amacıyla sorular "Google form" şeklinde hazırlanmış ve "dijital platformlar" aracılığıyla link şeklinde gönderilmiştir. 152 lise öğrencisinin katıldığı çalışmada, sorulara verilen cevaplar üzerinden kankalığın yapısı ve işleyişi, öğrencilerin hangi ihtiyaçlarına cevap verdiği işlevsel yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Literatüre göre, sanal akrabalıklar, her dönemde grupların ihtiyaçlarını karşılayan, kimi zaman da çağın dinamiğine uygun olarak değişime veya dönüşüme uğrayabilen kurumlardır. Emiroğlu (2012: 1706) günümüzde sanal akrabalığa yüklenen anlamın biyolojik yapıdan çok psikolojik olduğunu, gençlerin kan kardeşi veya kankalarıyla sınırlarını paylaştıklarını, kan akrabaları yerine arkadaş ve akranlarını dost saydıklarını, belirtir.

Toplumda sanal akrabalıkların kurulması, gruplar ve bu grupların alt kültürlerini ortaya çıkartmaktadır. Her bir sanal akrabalık çoğu zaman bir alt grubu meydana getirir. Marshall (1999: 285) grubu, "*Resmi ya da gayri resmi üyelik ölçütleriyle tanımlanan, görece istikrarlı bir karşılıklı ilişkiler modeliyle birlik olma duygusunu paylaşan ya da kendilerini birbirlerine bağlı hisseden çok sayıdaki kişinin oluşturduğu bir küme*" şeklinde tanımlar. Kankalık ilişkisi bulunan lise öğrencileri birbirleriyle özel kuralları olan ilişkiler kurup bağ oluşturan, özgün bir kültürel yapıyı koruyan gruplar ve alt gruplar oluşturabilmektedir. Lise kurumu ve lise öğrencileri kent yaşamının bir getirisidir. Kentte ortaya çıkan yeni ihtiyaçların kan kardeşliğinden kankaya dönüşümü etkilemesi muhtemeldir. "*Çünkü kent, toplumsal yaşam açısından köyden farklı olduğu gibi, burada ortaya çıkan, dönüşen ya da yeniden üretilen kültürel sistem de aynı ölçüde kırsaldan farklı olacaktır. Zaten köy ve kent arasındaki bütün bu farklılıklar 'kent folkloru' gibi bir kavramın ortaya çıkmasını sağlamıştır*" (Aslan 2023:49). Kent folkloru içinde özellikle mesleğe dayalı pek çok grup ve alt kültür mevcuttur. Jenks (2005: 22) "*Bir toplum, her birinin kendine has düşünüş ve eylem tarzı olan birçok alt grubu kapsar. Kültürlerin içinde yer alan bu kültürler, alt kültür*

---

¹ Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Etik kurulundan 06.12.2021 tarihli, 09 sayılı E-21817443-050.99-112087 kararıyla araştırma oluru alınmıştır.

² İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 22.02.2022 tarihli ve E-32889839-605-0144076518 sayılı kararlı ile de sahada veri toplanmaya çıkmıştır.

olarak adlandırılır” şeklinde alt kültürü tanımlamıştır. Grupların kendine özgü kurallar ve davranışlar bütünüyle oluşturdukları alt kültürler, diğer alt kültürlerle uyum içerisinde olduklarıdır. “Alt kültürler denildiğinde mesleklerin, sosyal sınıfların hatta toplumsal cinsiyetin ya da belli yaş gruplarının kültürel yapıları kastedilmektedir” (Er, 1988: 29). Alt grupların kendine özgü kültürel yapısı ve dinamik bir kültür aktarımı söz konusudur. Kankalık kurumu toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme ve toplumsal kabul sürecindeki lise öğrencilerinin oluşturduğu bir alt kültürdür. Eğitim amaçlı bir araya gelenlerin oluşturduğu “öğrenci folkloru” (Aslan, 2023:52) bağlamında İlhan’ın (2021: 20-21) yaklaşımı şu şekildedir:

“İnsan[lar]ın ilköğrenimden itibaren haneden veya iç dünyadan ayrılarak, okula veya dış dünyaya uyum sağlamaları söz konusudur. Dış dünyanın geniş zaman biriminin okul ve öğrencilikle geçtiği, gerçekleştiği kişilerin yani öğrencilerin, sözlü ve/veya yazılı olarak dışavurumları; yol, beceri ve yöntemleri; çalışmalarındaki ve mesailerindeki geleneklerin tamamına “öğrenci folkloru” denilebilir. Yaş grubu sınırlarına bağlı olarak belirlenen sınıf ve öğrenim düzeylerinde her birim bir grup olarak değerlendirilirse; (6-10 yaş ilköğrenim-ilkokul, 10-14 yaş ortaokul, 14-18 lise gibi); her bir grubun içinde yer alan temsilciler öğrenciliğin geleneksel yapısının dizgesini ve düzenini ortaya koyar.”

Lise öğrencileri, İlhan’ın (2021) tasnifinde 14-18 yaş grubunu kapsamakla birlikte kankalık kurumunu incelemek lise öğrencilerinin folklorunu anlamak bağlamında dikkate değerdir. İlhan’ın çalışmasına benzer şekilde üniversite öğrencileri gibi lise öğrencileri arasında da bir alt kültür ve bu alt kültüre bağlı söylemleri içine alan jargon mevcuttur. Fransızca kökenli jargon sözcüğünü Burke ve Porter (2014: 118) İtalyancada dilencilerin ve hırsızların dilini tanımlamak için kullanılan “gergo” sözcüğünün, zaman içinde profesyonel meslek gruplarının kullandıkları teknik terimleri karşılamak üzere kullanılmaya başladığı şeklinde açıklar. Jargonun bir gruba aidiyeti ve özgünlüğü içeren yapısında argo, terim ve özel dili de içinde barındıran özellikler mevcuttur. Tanrıvere (2017: 98) jargonun, grup kimliğini koruyup güçlendirmek aynı zamanda jargonu anlamayan kimseleri dışlamak ve iletişim sürecinin dışında tutmak amacıyla kullanıldığını belirtir. TDK’nin (URL-1, 2022) sözlüğünde jargon “Aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığı” şeklinde tanımlanır. Kankalık kurumuna dâhil olan lise öğrencilerinin, seslenme şekilleri, beden dilleri, durumları tanımlamaları, olaylara tepkileri ve kankalıkla ilgili ifadelerinin yer aldığı jargonu mevcuttur. Bu, öğrenci folklorunun bir parçası olarak değerlendirilebilir. Kişiler toplumsal kurumlara ait bilgileri, dilin etkileşimsel veya aktarımsal işlevleri yoluyla geleneksel kültür içinde öğrenmektedir. Ancak son dönemlerde çeşitli sebeplerle aile, mahalle ve yaşanan toplumla doğrudan ilişkilerdeki azalma birincil sözlü kültürde yüz yüze aktarımı da etkilemiştir. Günümüzde gençlerin öğrenme ve iletişim kanallarının büyük bir bölümünü sosyal medya oluşturmaktadır. Dolayısıyla

öğrenci jargonunda kullanılan sözcüklerin bir kısmı yazılı ve dijital medyadan öğrenilenlerdir.

Kan Kardeşi ve Kanka

Geleneksel kültürde yer alan kan kardeşliği “*İlkçağda ve ilkel diye tanınan kavimler arasında çok yaygın olan ve sözleşmenin arkaik bir şeklini teşkil eden ayindir*” (Ülken, 1969: 1629), günümüze daha çok uyan diğer bir tanımlamaya “*Her iki tarafa da gerçek kardeşler arasındaki hak ve görevlerin aynısını yükleyen dostluk bağıdır*” (Artun, 2014: 282). Kan kardeşliğinin çok fazla tanımı olmamakla birlikte literatürde, “*Kan yanlı akrabalık ilişkisi olmadığı halde, birbirini kardeş kabul eden ve bunun için bir tür törenle birbirine söz veren kişilerin birbirine karşı durumu*” (Emiroğlu ve Aydın, 2009: 453) şeklinde de tanımlanmıştır. Söz konusu tanımlarda kardeşliğin ve kanın vurgulanması dikkat çekmektedir. Bu kardeşliğin nasıl yapıldığına dair tanım ise şu şekildedir: “*İki kişi veya grup arasında, açılan yaraların birbirine sürülmesi, emilmesi veya (başka maddeyle karıştırılarak veya saf biçimde) içilmesi yoluyla kan değişimi yapılarak kurulan anlaşma, güven ve iş birliği sistemi*” (Emiroğlu ve Aydın, 2009: 453). Diğer bir ifadeyle “*Kan kardeşliği genellikle iki kişi arasında olur; bu iş için vücudun bir yeri çizilir, adayların kanı birbirine karıştırılır. Böylece her iki taraf birbirine kardeşmiş gibi davranır*” (Artun, 2014: 282). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kan kardeşliği kurumunun oluşabilmesi için kan bağına dayalı akrabalıklardan hareket edilmiş, “kan” sembolik unsur oluşturmuştur. Kanın aynı soydan gelme, birleştiricilik, güven, dayanışma, yardımlaşma gibi özellikleri kan bağıının kurulması esasıyla oluşturulan kan kardeşliği sanal akrabalık kurumunun temelini oluşturmuş gibi görünmektedir.

Geleneklerin kuşaklar arası aktarımı ve öğrencilerin bilgiyi elde etme yolları çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Ong (1993: 87) “Sözlü ve Yazılı Kültür” adlı çalışmasında “birincil” sözlü kültür kavramını kullanır. Sözlü kültürün insanlarını birleştirdiğini; yazı ve okumanınsa kişinin tek başına yaptığı ve kendi iç dünyasına döndüğü eylem olduğunu belirtir. Çobanoğlu (2000) kültür ortamlarını sözlü, yazılı ve elektronik kültür olmak üzere üçe ayırır. Günümüz gençlerinin bilgi kanalları bu üç ortamı da kapsamaktadır. Bilgi edinme kanalları farklılaştıkça, kültürel unsurların hızlıca değişip yeni formlara dönüşebildiği görülür. Lise öğrencilerinin jargonunda “kan kardeşi” sözcüğünün kullanımı zaman içinde azalırken “kanka, kanki, bro, sis, sister” gibi ifadelerin artması kent yaşamı ve teknolojik gelişmelerdeki dönüşümün neticesidir. Bununla beraber lise öğrencilerinin kanka kelimesini yaygın kullanmalarını Z kuşağı olarak teknolojiyle iç içe olmalarına bağlamak da mümkündür. Taş ve Kaçar (2019: 653) bu durumu “*Z kuşağının içinde bulunduğu döneme bakıldığında baş döndürücü teknolojik hız, bilgiye kolay erişebilme olanakları, refah seviyesinin önceki kuşaklara göre daha yüksek olması, sosyal medya ve akıllı telefonların yaşamda yer alması, küresel gelişmelerin kısa sürede ülkeye girmesi...*” şeklinde açıklamaktadır. Z kuşağı olarak adlandırılan liseli gençlerin, çağın ve teknolojinin hızı gereği, kısa, kısaltılmış, az söz ve hızlı eylemleri tercih

etmeleri, bize kan kardeşi sözcüğünde kanka veya kanki şeklinde bir kısaltmaya gittiklerini düşündürmektedir. Gelenekseldeki kan kardeşi kelimesinin kısaltılarak kanka şeklinde söylendiği yaygın görüştür.

Kanka sözcüğünün etimolojik kökeni incelendiğinde Roman dilinde “arkadaş, yoldaş” (URL-3, 2022) şeklinde ifade edilmekle birlikte ilgili sözlükte “*Kanka (eril) ve kanki (dişil) biçimleri Çingenece gramere uygundur. Sözcüğün Türkçe kan kardeşi deyiminden türediğine dair yaygın görüş kanıtı muhtaçtır.*” notu da düşülmüştür. Tietze (2016: 103) sözlüğünde argo bir kelime olduğunu belirttiği kanka kelimesi için Aktunç’dan (1990) aktarma yaparak yakın arkadaş, dost, kan kardeş açıklamasını yapar. Ancak kankanın kan kardeşi sözcüğünün kısaltması açıklaması için (?) ifadesini kullanarak bu bilginin tartışmaya, araştırmaya ve kanıtı muhtaç olduğunu belirtmiş olur. Aktunç’un (2010:166) sözlüğüne baktığımızda ise kanka (çing. Konka’dan) sözcüğünü Çingenece’den gelen yakın arkadaş dost, kan kardeşi; kanki’yi ise çok yakın kız ya da yakın arkadaş şeklinde verir. TDK’nin (2019: 1299) Türkçe sözlüğünde kanka “Kardeş kadar yakın olan kimse”, kankalık ise “kanka olma durumu” şeklinde tanımlanmıştır. “Türkçede Kelime Türetme Yollarına Genel Bir Bakış” başlıklı çalışmasında Paylan (2015:163) iki ya da daha fazla kelimenin tamamının değil bir bölümünün birleştirilmesi yoluyla “karma” olarak türetilmiş kelimelere örnek olarak Kanka / kanki <Kan kardeşi sözcüğünü örnekler. Ata çalışmasında (2011: 110) Eski Türkçede geçen bazı kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıklarının yanı sıra, çeşitli etmenlere bağlı olarak eski Türkçede kagadaş, Türkiye Türkçesinde arkadaş, günlük dildeki kullanımında ise Kanka, kanki, kanks, arki şekline dönüştüğünü aktarır. Görülen odur ki halk dilinde kökene bakılmaksızın ortak kullanım içerir. Bir internet sitesindeki tanım yukarıda bahsettiğimiz konuyu desteklemekle birlikte kanıtı muhtaçtır: “*Kanka kelimesi “Kan kardeş” teriminden doğmuştur. Kan kelimesinin tamamı ve “Kardeş” kelimesinde “Ka” bölümünün birleşmesinden oluşmaktadır. Son zamanlarda “kanka” kelimesinin “kanki” şeklinde de kullanıldığı sıkça görülmektedir. Kanka demek kendisine bir arkadaştan daha yakın, tıpkı bir kardeş gibi olmak demektir. Yedikleri, içtikleri, eğlenceleri, üzüntüleri bir olan kişiler demektir*” (URL-2, 2022). İngilizcedeki blood brother ve brother sözcüklerinin güncel kullanımda “bro”; sister sözcüğünün ise “sis” şeklindeki kullanımı kelimenin kısaltma olduğu düşüncesini desteklemektedir. Dijital ortamda yabancı film ve dizileri izleyen, yabancı dilde müzik dinleyip kitap okuyan, ikinci veya üçüncü yabancı dili bilen bu kuşağın jargonunda kanka sözcüğünün yanı sıra “bro, sis, sister” sözcüklerinin de kanka yerine kullanıldığı gözlenir. Yine kanka sözcüğünün kan kardeşi teriminden türemeyip anlamı yakın başka bir sözcük olduğu, zaman içinde birbirleri yerine kullanıldıkları da tartışmaya ve araştırmaya açık bir konudur.

Yazılı kaynaklarda durum bu şekilde iken kanka kelimesi popüler dijital kaynaklar tarandığında en eski tarihli olarak Ekşi Sözlük’te kanka başlığı altında Booster adlı kullanıcının “*Kızların yanında artistik olsun diye en yakın arkadaş grubuna kankalar, bireyelerine de kanka deme olayı 1997*

yılında moda olmuştur sanırım.” (URL-4, 2022) yorumuyla 27.09.1999 yılında karşımıza çıkmaktadır. Kanka kelimesinin yaygınlaşması bağlamında televizyondaki film, dizi ve şarkıların etkisi dikkat çekicidir. 1995 yılında başlayıp 2002 yılına kadar yayınlanan “Bir Demet Tiyatro” adlı oyunda Yılmaz Erdoğan’ın canlandığı Mükrem’in Çıtır ile yakın arkadaşı Tirbüşon birbirine hitaplarında “kanka” ifadesi kullanılmıştır. Yine “Ruhsar” (1998) adlı dizide Mazhar karakterinin, yakın arkadaşı Müfit’e kanka şeklinde seslenmesi, 2004-2009 yılları arasında yayımlanan “Avrupa Yakası” adlı dizide Gaffur karakterinin “Ölümüne kankayız!” cümlesini kullanması, televizyonun kanka kelimesinin yaygınlaşmasında bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. “Ayna” müzik grubunun 1998 yılında çıkarttığı bir albümde “Hadi kanka kendini topla durmasana” sözlerini içeren “Kanka” adlı bir şarkı bulunmaktadır. Bu bağlamda elektronik kültürün kanka kelimesinin yaygınlaşması ve pekişmesi noktasındaki etkisi kayda değerdir. “Çok Güzel Hareketler 2” adlı televizyon programının 9. bölümünde “Baba Kanka” (URL-5, 2022) adlı skeçte kanka kelimesi kullanılmış ve skeçte lise öğrencisi olan bir çocuğun anne-babası, çocuklarıyla yakın arkadaş olmaya çalışarak çocuğun problemlerinin çözümüne yardımcı olmak istemişlerdir. Bu oyunda kankalık başlığı altında “yardımlaşma, dayanışma, yakın olma, problemi çözüme kavuşturma” ana temaları ön plana çıkarılmıştır.

Kültürel Aktarım

Çalışmada geleneksel kültürdeki kan kardeşliğinin ve günümüzdeki kankalık kurumunun anne/baba, abi/abla gibi yaşça daha büyük yakın akrabalar arasındaki varlığı belirlenerek bu kurumların kuşaklar arasında değişikliğe uğrayıp uğramadığı konusunda veriler elde edilmiştir. Geleneksel bilginin öğrenildiği kanalları sözlü, yazılı ve elektro-kültür (dijital) şeklinde üç gruba ayırabiliriz. Eski kuşaklarda yüz yüze ortamlarda öğrenme yaygınken günümüzde yazılı ve özellikle dijital kanallar gençlerin öğrenme kanallarını oluşturabilmektedir. Öğrencilere, “Kankalığı kimden öğrendiniz? Büyükleriniz size kankalık veya kan kardeşliğiyle ilgili bir hikâye anlattı mı?” şeklinde açık uçlu sorular sorulmuştur. 17 öğrenci yakın arkadaşından, 9’u aile bireylerinden, 18’i çevresinden, 23’ü kendi kendine kankalığı öğrendiğini belirtmiştir. 6 öğrenci sosyal medyadan öğrendiğini, 1’i Z kuşağında yaygın olduğunu, 1’i de Barney Stinson’un, “The Bro Code-Kankalık Kuralları” adlı eserinden kankalığı öğrendiğini belirtmiştir. Öğrenme kanallarına bakıldığında, gelenekselden beslenen kankalığın çağın değişen koşullarıyla değişen ve yaygınlaşan yeni bir forma dönüştüğü söylenebilmektedir. Akıncı (2019: 103) “Kültür her nesil tarafından sıfırdan yaratılan bir şey olmak yerine ait olduğumuz toplumların diğer üyelerinden öğrendiğimiz bir şeydir” ifadesini kullanır. Bu bağlamda 59 öğrencinin yaşadıkları toplumun içinde kankalığı öğrendiği belirlenmiştir.

Öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla kankalığı öğrenmeleri Z kuşağı olmalarının bir sonucudur. Marshall’a (1999: 439) göre “Bir kuşak, bir toplumun yaklaşık olarak aynı zamanlarda doğan üyelerinden oluşan yaş gruplarının bir biçimidir.” Yaklaşık olarak aynı yaş grubunu temsil eden

kuşaklar yaşadıkları çağın gereklerine uygun olarak bir yaşam tarzı oluştururlar. “Z kuşağı, 2000 ve sonrasında doğmuş kişileri tanımlamaktadır. Bilgiye ulaşma kapasiteleri, teknolojinin getirdiği fırsatlar sayesinde, çok daha yüksektir. ...Sosyalleşme yollarının en belirgin olanı sosyal medyadır” (Onursoy, 2019: 356).

Öğrencilere aile bireylerinden kan kan kardeşliği veya kankalıkla ilgili hikâye dinleyip dinlemedikleri sorulmuştur. 3 öğrencinin büyüklerinden kan kardeşliğiyle ilgili hikâye dinlediği ancak kankalıkla ilgili hikâye dinlemediği belirlenmiştir. Bu öğrencilerden 2’si babalarının kan kardeşinin olduğunu ve ellerine kesik atmak suretiyle akan kanı birleştirerek kan kardeş olduklarını anlattıklarına dair bilgi vermiştir. 1 öğrenci ise benzer şekilde eniştesinin kan kardeşinin olduğunu ve yine ellerindeki kesikten kanlarını birleştirdiklerini anlatan hikâyeyi dinlediğini belirtmiştir. 149 öğrenci ise evlerinde kan kardeşliği veya kankalıkla ilgili herhangi bir hikâyenin anlatılmadığını belirtmişlerdir.

Aile bireyleri ve çevresinden kankalığı öğrendiğini ifade eden 27 öğrenci, kan kardeşliği ile ilgili hikâyeyi babası ve eniştesinden dinlediğini ifade eden 3 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla günümüzde sayıca az olmasına rağmen öğrencilerin aile büyüklerinde kan kardeşine rastlanması ve bunun yanında kankalığı aile bireylerinin herhangi birinden veya yakın çevresinden öğrenen öğrencilerin belirlenmesi kan kardeşliği kurumunun gelenekseldeki haliyle günümüz lise gençlerinin ihtiyaçlarına tam olarak cevap veremediğini düşündürmektedir. Ayrıca aile bireyleri ve yakın çevre tarafından kankalık kurumunun lise öğrencilerine aktarılması, öğretilmesi kankalık kurumunun yalnızca lise öğrencileri arasında değil aynı zamanda yaşça daha büyük bireylerde de kabul gördüğünü ortaya koyar.

Toplumsal değişim veya dönüşüme neden olan faktörler göz önünde bulundurulduğunda özellikle günümüzde lise öğrencilerinin teknolojiyle iç içe olmaları ve bilgi kanallarının sözlü kültürden dijital kültüre kayması toplumsal değişimi hızlandırmıştır. Nitekim sosyal medya aracılığıyla kankalığı öğrendiğini belirten 6 öğrenci saptanmıştır. *“Kültür değişkendir ve uyarlanır çünkü yaşantı şekli yıllar içerisinde değişiklik gösterir. Teknoloji, başka toplumlara olan iletişim ve yakınlaşma, iklimin ve coğrafi şartların değişimi ve daha pek çok benzeri unsur insan yaşantısının değişmesine sebep olur. Kimi kültürel deneyimler, örüntüler ve davranış kalıpları da değişime uğrar, yeni şartlara uyum gösterir”* (Akıncı, 2019: 107).

Öğrencilerin aile bireylerinde kanka veya kan kardeş olup olmadığı, farklı nesillerin sanal akrabalık kurumlarına yüklediği anlam ve bu kurumların değişimi veya dönüşümü konularında veriler elde etmek için öğrencilere “Aile büyükleriniz arasında kankası veya kan kardeşi olan var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden 57’si aile bireylerinde kanka veya kan kardeş olmadığını, 10’u ise bu duruma ilişkin herhangi bir bilgisi olmadığını belirtmiştir. 62 öğrenci aile bireylerinde kankalık veya kan kardeşliğin olduğuna dair cevap vermiş fakat özel olarak kanka veya kan

kardeş şeklinde belirtmemiştir. Öğrencilerden 6'sı abisinin kankası olduğunu, 4'ü ablasının kankası olduğunu, 3'ü ablası ve abisinin kankası olduğunu, 1'i babasının kankası olduğunu, 2'si ise evdeki her bireyin kankası olduğu cevabını vermiştir. Ayrıca 1 öğrenci ablası ve kardeşinin kankası, annesinin de kan kardeşi olduğunu bildirmiştir. Çalışmada yapılan çözümlenmelerden hareketle günümüzde kankalığın kan kardeşliğine göre daha yaygın olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. Aile bireylerinde kankalığın yanı sıra kan kardeşliğine de rastlanması, geleneksel kültürdeki kan kardeşliğinin modern kültürde yeni bir forma dönüşerek kankalık kurumu olarak karşımıza çıktığını düşündürmektedir. Bu dönüşüm kan kardeşliği kelimesine göre söyleyişte kolaylık sağlaması hem de ele kesik atmak suretiyle kanları birleştirme ritüelinin ortadan kalkması şeklinde kendini göstermektedir.

Kültürün unsurları rastgele ve bağlantısız değildir aksine örüntülü ve kapsayıcıdır. İçinde bulunduğu toplumun gelenek, inanç sistemi ve kurumları hem birbiriyle ilintili ve bütünleşik hem de iç içe şekillenir (Akıncı, 2019: 106). Kan kardeşliği ile kankalık arasında da bir evrilme veya yeni bir forma dönüşme olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin ailelerinde kan kardeşliğinin olması, öğrenciler arasında yaygın olarak kankalığın olması ve bununla birlikte bazı öğrencilerin kan kardeşinin olması, kan kardeşliği ile kankalık kurumlarının ilintili ve bütünleşik olduğuna işaret etmektedir. Aynı yaş grubunu temsil eden lise öğrencilerinin aile bireylerinde kankalık ve kan kardeşliği kurumunun var olduğunu ifade eden öğrencilerin sayısının 62 olması bunun yanı sıra öğrencilerin kardeşi, abisi, ablası, babası veya aile bireylerindeki herkesin kankası olduğunu belirtmesi kankalık kurumunun toplumsal açıdan kabul gördüğünü ve aile bireylerinde yaş sınırlaması olmaksızın her bireyin beklentisini karşılayan bir kurum olduğunu desteklemektedir.

Anlam, Ritüeller ve İletişim

Her toplumun iç dinamikleri özgündür, zaman ve şartlar içinde de değişime uğrayabilir. Akkrabalığın da değişen toplumla birlikte hem bireyler hem de toplumsal anlamda değiştiği, dönüştüğü ve yenilediği söylenebilir (Demez, 2012: 20). Kankalık kurumunda, zaman içinde kankaya yüklenen anlamlar, kurumun hangi ihtiyaçları karşıladığını ortaya koyar. Öğrencilere "Size göre kanka kime denir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 30'u en iyi sır tutan kişiye, 10'u en kafa dengi olan kişiye kanka dediklerini belirtirken diğer 10 öğrenci de hem "en iyi sır tutan" hem de "en kafa dengi" olan kişilere kanka dedikleri ifade etmişlerdir. 20 öğrenci kanka dedikleri kişilerin her an yanında olması ve kendisini her şekilde kabul etmesi gerektiğini bildirirken bu ölçütlere ek olarak hataları düzelter ve doğru yolu gösteren kişilere kanka dediklerini ifade eden 3 öğrenci tespit edilmiştir. Zor zamanlarında yanında olan, mutluluğunu paylaşan, üzüldüğünde kendisini güldüren kişilere kanka diyen 10 öğrenci varken, en iyi vakit geçirdiği ve mutlu olduğu kişiye kanka diyen 6 öğrenci belirlenmiştir. Bu 6 öğrenciden 2'si en iyi vakit geçirmek sözleriyle "oyun oynamayı ve dizi izlemeyi" kastettiklerini

belirtmişlerdir. Aralarında kan bağı olmayıp kardeş yerine koyduğu kişilere kanka diyen 3 öğrenci, en güvendikleri kişilere kanka diyen 5 öğrenci, kavgada yanında olan kişilere kanka diyen 2 öğrenci, dost olarak gördüklerine kanka diyen 4 öğrenci, yakın düşünce ve hisleri paylaşan kişilere kanka diyen 2 öğrenci, aileden olmayıp en değerli hissettiği kişilere kanka diyen 2 öğrenci, kendisini anlayan ve kendisinin anlaştığı kişilere kanka diyen 4 öğrenci, kişiyi tamamlayan kişiye kanka diyen 1 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Kanka kelimesi beklentiler bağlamında farklılaşsa da kankalık kurumunun beklentilere cevap vermesi, öğrencilerin özellikle duygusal ihtiyaçlarının karşılanması, desteklenme ve birliktelik duygularının karşılanması açısından düşünüldüğünde ortak bir çatı altında toplanmıştır.

Kent yaşamında şartlarla birlikte ihtiyaçların değişmesi özellikle teknoloji çağı, pandemi sürecinin birey üzerindeki etkisi, sosyalleşmenin dijital ortamda yaşanması bireyin ihtiyaçlarını etkilemiştir. Steinberg (2007: 193) “Bu hızlı değişimin bir sonucu olarak ergenler, gittikçe artan bir biçimde tavsiye almak, rehberlik ve bilgi edinmek için kendi kuşaklarının üyelerine başvurma gereksinimi duymaktadırlar” ifadesiyle ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinin akranlarıyla yakın ilişkiler kurmasının bir gereklilik olduğunu vurgular. Sanal akrabalıklarda bireylerin birbirlerine karşı bağlayıcı sorumlulukları ve bireyler için karşılıklı olma durumu söz konusudur. Erwin’e (2000: 55) göre “Ergenlik döneminde karşılıklılık daha çok ortak bir kimlik duygusuna yönlendirilir. Güven, sadakat, destek olma ve mahrem sırlarla problemleri paylaşma önemli hale gelir.” Öğrenciler yakın ilişkiler geliştirdiği kankalarından beklentileri ve karşılıklılık ilkesiyle aynı zamanda ortak bir toplumsal kimliği de inşa etmektedirler.

Öğrencilerin büyük bir bölümünün kankalarını “iyi sır tutan, iyi bir sırdaş” şeklinde tanımlamaları sırdaşlığa vurgu yaparak kankalara özel bir anlam yüklemektedir. Köknel’e (1997: 269) göre “En yakın arkadaşlık derecesi sırdaşlıktır. Bu tür arkadaşlıkta iyi ve sağlıklı iletişim ve etkileşim söz konusudur.” Kankasının kendisinin hatalarını düzelttiğini, doğru yolu gösterdiğini, zor zamanlarda yanında olduğunu ve kankasını her zaman yanında görmek istediğini belirten öğrenciler ise kendilerine dayanak noktası olarak kankalarının varlığını göstermektedirler. Özellikle çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik dönemindeki lise öğrencileri, kendileriyle aynı paydada yer alan, kendisini anlayacak ve olduğu gibi kabul edebilecek, destek olabilecek birine ihtiyaç duymaktadır.

Sanal akrabalık olarak tanımlanan kurumların oluşması için bireylerin gerçekleştirmesi zorunlu bazı ritüeller söz konusudur. Geçmişten günümüze sanal akrabalıkların oluşumunda en önemli etken güven duygusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kan kardeşliği ritüelinin de önemli bir parçası olan ant içme, genellikle kişilerin veya grupların birbirlerine karşı olan görev ve sorumluluklarının sınırlarını çizen, kişiler veya grupların kurdukları yeni bağın sözleşmesi olarak nitelendirilebilir. Ant içme, bireylerin belli

konularda birbirine güven duymak istemesi gerekçesiyle gerçekleşmektedir. Gökdemir (2003: 62) çalışmasında *“Yaşam süreci, düzenli bir toplumsal hayatın gerekliliğini ve birilerine güvenme ihtiyacını doğurmaktadır”* ifadesiyle ant içmenin gerekçesine dikkat çekmiştir. Ant içmek veya ant vermek fiili bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ant ile söz vermek, yemin etmek anlamına gelmektedir (Durmuş, 2011: 101). Dolayısıyla bireyler birbirlerine güven duymayı kutsiyet yükledikleri bazı eylemler üzerinden ant içerek veya yemin vererek gerçekleştirmişlerdir. Oldukça eski dönemlerden beri süre gelen varlığıyla *“Yaşadığı kültüre, içinde bulunduğu döneme ve o kültürün inancına göre, günümüze gelinceye kadar çeşitli ritüellerdeki bazı duruş ve hareketler, yemin formülleri, üzerine yemin verilen kutsiyetler ve objeler değişmiş ama yemin miti ilk devirlerden beri aynı şekliyle kendini korumuştur”* (Gökdemir, 2003: 72). Geleneksel Türk kültüründe kan kardeşliği sanal akrabalık kurumunda da ant unsuruyla birlikte bireyler parmaklarına çizik atmak suretiyle akan kanı kâseye akıtıp içmişlerdir veya kesik attıkları parmaklarını, bileklerini birleştirmişlerdir.

Çalışmada sanal akrabalık kurumlarından geleneksel Türk kültüründeki kan kardeşliği kurumu ritüellerinin devam edip etmediği, devam eden ritüeller varsa hangilerinin devam ettiğini belirlemek amacıyla öğrencilere *“Siz kanka olmak için herhangi bir şey yaptınız mı”* sorusu yöneltilmiştir. 110 öğrenci kanka olmak için herhangi bir şey yapmadıklarını, 31 öğrenci ise birbirlerine *“söz”* verdiklerini, birbirlerinden ayrılmayacaklarına dair *“yemin”* ettiklerini ifade etmişlerdir. Birbirlerine *“söz”* veren öğrencilerden 8’i ise birbirlerine *“hediye”* de aldıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrenciler arasından 2 kişi kankalık simgesi olarak birbirlerine *“kardeşlik bilekliği”³* aldıklarını bildirmişlerdir. Toplumlar gelişip çağdaşlaştıkça, yemin formülleri ve inançlar azaldıkça veya değiştikçe kutsiyet ifade eden unsurlarda da değişmeler olmuştur (Gökdemir, 2003: 63). Bu bağlamda modern çağa damgasını vuran internetin, sosyal medyanın hediyeleşme geleneğine etkisi azımsanamaz. Özdemir (2008: 476) özellikle internet kullanımının hediyeleşme geleneği üzerindeki etkisini *“Kitle iletişim araçları bileşkesi ve sanal ağlar ağı olan internet, dünyada olduğu gibi, Türkiye’deki yerleşik hediyeleşme geleneğini farklılaştırmaktadır”* şeklinde ifade etmiştir. Kültür değişime uğrarken toplumu ayakta ve bir arada tutan gelenekler korunur. Nitekim geleneksel Türk kültüründe *“hediye”* alma ve özellikle *“yemin”* etme ritüellerinin günümüzde de karşımıza çıkması geleneğin korunduğuna işaret etmektedir.

Çalışmada lise öğrencilerine ayrıca *“Kankanız veya kan kardeşiniz var mı? Ona kanka mı kan kardeşim mi diyorsunuz? Neden?”* sorusu sorulmuş. 23 öğrenci kankası veya kan kardeşi olmadığını, 129 öğrenci ise kankası veya kan kardeşi olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin kankalarına farklı

---

³ Piyasada ve internet satış sitelerinde aşk, arkadaşlık, şans, sağlık vb. özellikler taşıdığı satış panelinde yazan ipten yapılmış, ince, renkli bileklikler satılmaktadır. Gençler bunların biri veya birkaçını severek takmakta ya da arkadaşlarına hediye etmektedir.

söylemlerle hitap ettikleri belirlenmiştir. 129 öğrenci arasından 1'i kankasına "ağam", 1'i ise "dostum", 3'ü "kan kardeş" şeklinde hitap ettiğini belirtmiştir. Hem kan kardeş hem de kanka diyen 4, her iki hitap şeklini kullanmayan 5, kankasına adıyla veya kendi taktığı lakapla hitap eden 7, kankasına "kardeşim, kardeş" şeklinde hitap eden 23 öğrenci olduğu saptanmıştır. "Kanka" kelimesini hitap şekli olarak kullanan 85 öğrenci belirlenmiştir. Dolayısıyla günümüz lise öğrencileri arasında kurulan bağ kanka kelimesine yükledikleri anlamla özdeşleşmiş ve kurumun adının oluşmasına katkı sağlamıştır. Kanka ve kan kardeş hitaplarının ikisini de kullanan kişiler kankalarının her zaman yanlarında olduğu, onları kendilerine çok yakın gördükleri, arkadaştan öte kardeş gibi oldukları ve kankalarının çok değerli olduğu cevabını vermişlerdir. Bireylerin kendini rahat hissedebilmesi, kendini değerli hissetmesi, korunma ve anlaşılma noktasında her zaman yanında birine ihtiyaç duyması, kendini özel hissetmesi için aile bireyleri dışında birine ihtiyaç duymalarının bu kurumun oluşmasına zemin hazırladığı görülür. Ekici (2008), geleneğin zaman, mekân gibi öğelere bağlı olarak olumlu veya olumsuz olarak değişebileceğini, gelişebileceğini dolayısıyla teknolojik düzenin bir getirisi olarak kendini koşullara göre güncelleyebileceğini, ifade etmektedir. Sonuçlar dikkate alındığında, geleneksel yapının ihtiyaçlarına yönelik oluşturulan kan kardeşliği kurumu varlığını sürdürse de kankalığın modern yapının hızına uygun olarak ortaya çıkan, kişilerin psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçları karşılayan bir kurum olduğu görülür.

Kişisel Özellik, Beklenti ve Cinsiyet Olgusu

Toplumsal örgütlenme biçimi olarak sanal akrabalık, günümüzde duygudaş olma, gruba ait olma, sevme-sevilme, zamanı ve sorumlulukları paylaşma gibi bireyin psikolojik ihtiyaçlarını gidermeye yönelik oluşmaktadır. Bu bağlamda lise öğrencilerinin kanka seçerken hangi özelliklere dikkat ettiklerine odaklanılarak kurumun oluşmasındaki faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilere "Birini kanka seçmek için hangi özelliklere sahip olmasına dikkat edersiniz?" şeklinde soru sorulmuştur. 41 öğrenci "güvenilir", 32'si "kafa dengi", 26'sı "dürüst ve samimi", 20'si "her an yanında", 12'si "sır tutabilen", 12'si "birlikte eğlenebilen" ve "oyun oynayabilen", 11'i "saygılı", 8'i "yalan söylemeyen", 7'si "sadık", 5'i "kalbi ve karakteri temiz", 4'ü "benzer yönleri olup birbirleriyle uyumlu", 3'ü "küfretmeyen", 3'ü "iyi biri" olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, etkili iletişimde ve toplumda "iyi veya ideal insan" tanımlamasında yer alan pek çok özelliğin kanka için sıralandığı söylenebilir.

Bireyin aileden bağımsızlaştığı, benlik algısını ve sosyal kimliğini oluşturmaya çalıştığı bu dönemde gençler; kendisini anlayan, dinleyen, destek olan, yön gösteren kişilerle yakın ilişki kurmaktadır. "Sosyal Kimlik Kuramı"nda "Sosyal Sınıflandırma" olarak tanımlanan bu durum, bireylerin olumlu bir benlik algısı geliştirmesinin yanı sıra toplumda kabul gören sosyal bir kimlik kazanması için gereklidir. Demirtaş'a (2003: 134) göre

“Sosyal Sınıflandırma, çevremizi yönetmemizi ve toplumda etkin bir şekilde işlevde bulunmamızı sağlayan yardımcı, önemli bir araçtır.” Lise öğrencileri kankalık kurumu aracılığıyla içinde buldukları karmaşayı ortadan kaldırmaya, bir yandan kendini bulurken bir yandan da toplumun beklentilerine cevap vermeye çalışmaktadırlar.

Özellikle bireyin ailesinden beklentileri yeteri kadar karşılanmadığında birey yeni ilişkiler kurarak bu beklentileri doyuma ulaştırabilmektedir. Yeni ilişkilerin temelinde aslında beklentiler yani ihtiyaçlar söz konusudur. Çalışmada kankalık kurumunun yapısını ve günümüz lise gençlerinin ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla öğrencilere “Kankanızdan ne beklersiniz, size nasıl davranmasını istersiniz?” sorulmuştur. Öğrencilerin 15’i “kendilerine karşı dürüst olunması”, 15’i “kendilerine iyi davranılması”, 18’i “samimi davranması”, 12’i “güvenilir olunması”, 11’i “iyi-kötü her zaman yanında olunması”, 7’si “anlayışlı olunması”, 6’sı “yalan söylenilmemesi”, 6’sı “sır paylaşabilmesi”, 5’i ise “kendilerine doğal ve içten davranması”, 4’ü “kardeş gibi davranması gerektiği”, 3’ü “kendisini dinleyen, anlayan, yol gösteren ve destek olan biri olması” beklentisinde oldukları belirlenmiştir. Ayrıca “kendisiyle eğlenmesi gerektiğini” belirten 4, “kankasına davrandığı gibi kendisine davranılmasını isteyen” 3, “kankasının başkalarıyla kendisi kadar samimi olmaması gerektiğini” belirten 1 öğrenci belirlenmiştir.

Öğrencilerin cevapları analiz edildiğinde genellikle toplumsal kabule zemin hazırlayan olumlu özelliklerin beklentileri içinde oldukları belirlenmiştir. Steinberg’e (2007: 400) göre “Yakınlık ve sosyal destek ergenlerin iyilik durumunu sağlıyor görünürken, psikolojik açıdan sağlıklı ergenlerin başkalarıyla yakın ilişkiler oluşturma ve sürdürmeleri de olası görünmektedir.” Toplumsal kabulün bir gereği olarak öğrenciler kankaları aracılığıyla kendilerini yetişkinliğe ve yetişkinliğin gerektirdiği toplumsal normlara hazırlamaktadırlar. Grup folkloru bağlamında da öğrencilerin kankalarından beklentileri, öğrencilerin psikolojik ve sosyolojik anlamda ihtiyaç duydukları desteği karşılayan yapıya sahiptir.

Birey; sanal akrabalık kurduğu kişi veya kişileri seçerken; cinsiyeti, yaşı, fizyolojik özellikleri gibi konularda kendi seçimleri doğrultusunda hareket etmektedir. Bireyin seçimleri ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir. Çalışmada öğrencilere “Siz daha çok kız arkadaşınızı mı erkek arkadaşınızı mı kanka olarak tercih edersiniz ve neden?” sorusu yöneltilmiştir. Cevaplarda kanka seçiminde öğrencilerin 59’u kız arkadaşını, 57’i ise erkek arkadaşını tercih ederken 39 öğrenci ise kanka seçiminde herhangi bir cinsiyet ayrımı gözetmediğini belirtmiştir. Kız arkadaşını kanka olarak tercih eden kız öğrenciler; sorunlarının aynı olduğunu dolayısıyla birbirlerini daha iyi anladıklarını, kızlarla özel konuların daha ayrıntılı ve rahat paylaşılabilirliğini belirtmişlerdir. Erkek arkadaşını kanka olarak tercih eden erkek öğrenciler; kankalarının kavgada yanında durabilecek, daha güvenilir, daha dürüst ve her zaman her koşulda arkasında duracağını düşündükleri kişiler olduklarını belirtmişlerdir. Verilerde kanka seçiminde

cinsiyet ayrımı yapan 116 öğrencinin olması öğrencilerin ergenlik döneminde olmalarıyla açıklanabilir. Erwin'e (2000: 89) göre "Ergenlerin sosyal ilişkilerinde lise yılları boyunca hala ciddi ayrımlar vardır ve bu bölünmenin gücü ancak ergenliğin son döneminde azalacaktır." Çalışmanın lise öğrencilerini kapsamaması ve cinsiyet rollerini öğrenerek topluma uyum sağlama aşamasında oldukları göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin hemcinslerini yakın arkadaş olarak görmeleri doğal bir sonuçtur. Nitekim Steinberg (2007:368) "Ergenlik" adlı yapıtında Sullivan'ın ergenlik döneminin gereksinimlerini; ergenlik öncesinde yakınlık gereksinimi, ilk ergenlikte cinsel temas ve karşı cinsiyetteki bir akranla yakınlık gereksinimi, ileri ergenlikte yetişkin dünyasıyla bütünleşme gereksinimi şeklinde üç evrede ele aldığı belirtmiştir. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin içinde buldukları ergenlik dönemine uygun cevaplar verdiği saptanmıştır. Ergenlik dönemindeki bireyler gelişimsel özelliklerinden hareketle akrabalık ilişkilerine, topluma uyum sağladıkları ve karşı cinsten akranıyla geliştirdiği yakın ilişkiyle erişkinlikteki evlilik kurumuna geçiş aşamasında olduğu söylenebilir.

İnsanlar temelde kendini koruma güdüsüyle yaşamları boyunca koşulsuz güven duydukları, kendilerine destek olabilecek, yalnızlığını paylaşabilecek, herhangi bir olumsuz durum veya kavgada yanında durabileceğini düşündükleri bireylerle yakın ilişkiler geliştirmiştir. Fakat cinsiyete göre bireylerin kendini koruma güdülerine cevap veren ihtiyaçları farklılaşmaktadır. Steinberg (2007: 380) "Oğlanların ve kızların farklı türde arkadaşlıkları vardır ve yakınlığı farklı yolla ifade ederler" şeklindeki ifadesiyle farklı cinsiyete sahip bireylerin yakın arkadaşlıklarının da farklı olabileceğini vurgular. Ergenlik dönemindeki kızların duygusal ve mahrem ilişki kurabildikleri kız arkadaşları için Erwin (2000: 90) "Yakın arkadaşlarının mahrem bilgilerini daha sık ve daha fazla paylaşır ve bu bilgilere sahip olarak güvene ve sırdaşlığa büyük önem verirler" ifadesini kullanmıştır. Kanka olarak kızları tercih eden kız öğrenciler daha duygusal bir bağ önemsemektedirler. Kendini açma ve anlaşılma, yaşadıkları durumlarda yalnız olmadığını düşünme ihtiyacı etrafında şekillenen yakın ilişkide kızların hemcinslerinin de benzer ihtiyaçları olduğu varsayımından hareketle kız öğrencilerin kızları kanka olarak seçmek istemesi beklenen bir sonuçtur. Ancak kanka seçiminde cinsiyet olarak erkek olmasını tercih eden öğrenciler; daha çok kendini savunma, yalnızlıktan kurtulma, güçlü görünme ihtiyaçları temelinde ilişkilerini geliştirmektedirler. Bu bağlamda Ergenlik dönemindeki erkekler için Erwin (2000: 92) "Ergen erkekler iç dünyalarını arkadaşlarına açarken mahremiyete de yönelmekle birlikte, ilişkileri büyük ölçüde ortak ilgiler ve faaliyetlere, hoş arkadaşlıklara ve tutum benzerliklerine dayanacaktır" ifadesiyle erkek kanka tercihinin nedenlerini vurgular.

Öğrencilerin yaş aralıklarının birbirine yakın olması hem sorunlarının hem de ihtiyaçlarının birbirine benzer olmasını beraberinde getirmiştir. Bu dönemde bireyler, toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenir, yetişkinlik

döneminin bir görevi olarak evliliğe geçiş aşamasında duygusal bağ geliştirmeye çalışırlar. Steinberg'in (2007: 393) "*Başlangıçta aynı cinsiyetten arkadaşlıklarla gelişen yakınlık kapasitesi en sonunda pek çok ergen için karşı cinsiyetin üyeleriyle olan romantik ilişkilere dönüşür*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere, bu durum ergenlik dönemindeki lise öğrencileri için olağandır. Öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemi olan ergenlikte, bireyler önce hemcinsleriyle ergenliğin ilerleyen dönemlerinde ise karşı cinsle yakın ilişkiler geliştirmektedirler.

İletişim Şekilleri ve Görüşme Sıklığı

Birbirlerine yaklaşan, karşılıklı olarak kişisel alanları içine giren iki kişi arasında tanışıklık varsa ya da başlayacaksa, bunun simgesi göz göze, yüz yüze gelmeden önce, selam almak ya da selam vermektir (Köknel, 1997: 60). Selamlaşma, günlük hayatta insanların arkadaşları, akrabaları, yeni tanıştıkları ve sanal akrabaları olan kişilerle karşılaştığında nezaket kuralları gereği gerçekleştirdiği bir eylemdir. Keskin'e (2017: 128) göre "Her toplum ve kültür, kendi iç dinamiklerine ve ihtiyaçlarına göre belirlediği selamlaşma davranışlarını bir sisteme bağlamış ve bunu dil aracılığıyla sözcüklere dökerek kendilerine özgü selamlaşma biçimlerini oluşturmuştur." Selamlaşma bir davranış kalıbı ve sözcükler toplamıdır.

Çalışmada öğrencilerin selamlaşma şeklini belirlemek amacıyla "Kankanızla herhangi bir yerde karşılaştığınızda ilk ne yaparsınız ve ne dersiniz? Selamlaşma şekliniz nasıldır?" sorulmuştur. Öğrencilerin 53'ü kankasıyla sarıldığını, 10'u el sıkıştığını, 4'ü el sıkışarak şakalaştığını, 4'ü brom veya kanka diyerek el tokuşturduklarını, 4'ü şaşırır gibi yapıp sarıldıklarını, 4'ü gülümsediklerini, 3'ü kafa tokuşturduklarını, 3'ü selamlaşmadan konuya geçtiklerini, 3'ü kardeşim diyerek el sıkışıp sarıldıklarını, 3'ü "selam kanka" şeklinde birbirleriyle selamlaştıklarını, 3'ü hep yan yana oldukları için selamlaşmaya ihtiyaçları olmadığını, 3'ü ise özel bir selamlaşma şekilleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden 2'si birbirlerine "ne haber kanka" dediklerini, 2'si birbirlerinin üstüne atlayarak sarıldıklarını, 2'si ise her yere beraber gittikleri için karşılaşmadıklarını dolayısıyla selamlaşmadıklarını ifade etmiştir. 1 öğrenci, ayak selamı⁴ yaptıklarını, 1'i "brom⁵" şeklinde birbirlerine hitap ederek selamlaştıklarını, 1'i "kral ne haber" dediğini, 1'i birbirlerini görünce çığlık attıklarını, 1'i "var mı önemli bir haber" dediklerini, 1'i ise birbirlerini öperek selamlaştıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin kankalarıyla sarılması, el sıkışması ve gülümsemesi kültürde benzerleriyle varlığını sürdüren selamlaşma şekillerindendir.

"Türk kültür tarihinde selamlaşma işleviyle kullanılan, beden dili ve davranış biçimleri arasındaki başlıca selamlaşma yöntemlerini ise el sıkışmak,

⁴ Öğrencilerin birbirlerinin ayak içlerini tokuşturmak suretiyle oluşturdukları selamlaşma şeklidir.

⁵ İngilizcedeki "brother" kelimesinin kısaltılmış hali olarak kullanılan, erkek öğrencilerin birbirileri için kullandıkları hitap şeklidir.

başın öne doğru eğilmesiyle saygı gösterisinde bulunmak, el sallamak, elin baş tarafına götürülmesi, sağ eli göğsün üzerine götürmek, sarılmak, el sıkışarak veya omuzları birleştirerek sarılmak, gülümsemek/göz kırpmak, başı hafifçe öne doğru eğmek ve el öpmek şeklinde sıralamak mümkündür” (Keskin, 2017: 128).

Bu selamlaşma şekillerinin yanı sıra çığlık atmaları, ayak selamı, özel selamlaşma şekilleri olduğunu ifade etmeleri, şaşırır gibi yapmaları, sakalaşmaları alt gruba özgü selamlaşma şekilleridir. Bu bağlamda belli bir alt kültür içerisinde yer alan bu grubun, dille iletişim kurmalarının yanı sıra dil ötesi iletişimde buldukları ve özgün bir jargona sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bu durum, Z kuşağına bağlı olarak gelişen öğrenci folkloru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireyin kendini bulma yolculuğu olarak adlandırılabilir ergenlik dönemi lise çağındaki öğrencilerin içinde bulunduğu süreci kapsamaktadır. Bu dönemde kendine yönelen dolayısıyla kendi kimliğini ve toplumdaki yerinin ne olduğunu bulmaya çalışan bireyler kendilerini anlayacaklarını düşündükleri kişilerle özellikle de akranlarıyla yakınlaşırlar. Onur (1987: 101), “Ergenlik Psikolojisi” adlı kitabında “Yaşıtlarla birlikte olmak üzere ev ve aileden ayrı geçirilen zaman, ergenlikte yaşamın diğer dönemlerine görece daha fazladır” ifadesiyle ergenlik dönemindeki gençlerin akranlarına, yakın arkadaşlarına, dostlarına ayırdığı zamana vurgu yapmıştır. Aynı dönemi yaşayan gençler; başkaları tarafından anlaşılma, kabul görmek, desteklenmek, kaygılarını azaltmak, toplumun beklentilerine cevap verebilmek gibi ihtiyaçlarını kendine yakın hissettiği bireylerle gidermeye çalışır. Çalışmada öğrencilerin kanka kabul ettiği kişi veya kişilerle görüşme sıklığı analiz edilmiştir. Öğrencilere “Kankanızla hangi sıklıkla ve nasıl görüşürsünüz? sorulmuştur. Verilerden hareketle kankasıyla her gün görüştüğünü belirten 60 öğrenci, haftada beş gün görüştüğünü belirtmiş, 37’si haftada iki gün, 6’sı haftada bir, 5’i haftada üç veya dört, 3’ü müsait oldukları zaman, net sayılarla belirtemeyen 3, haftada altı gün diyen 2, ayda en az iki diyen 2, yılda bir yüz yüze fakat telefonla her gün görüştüğünü belirten 1 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin 62’si kankalarıyla görüşmelerini yüz yüze yaptığını ifade ederken; 51’i ise telefon aracılığıyla görüştüğünü belirtmiştir. Evlerinin yakınlığı sebebiyle 7/24 görüştiklerini belirten 3 öğrenci, oyun lobilerinde görüştiklerini belirten 1 ve özellikle ortaokul kankalarıyla sinemada görüştüğünü belirten 1 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Kankalarıyla her gün görüşenler sınav zamanları dışında görüştiklerini vurgulamışlardır. Öğrencilerin büyük bir bölümü okul zamanları yüz yüze görüştiklerini, okul zamanı dışındaki ise telefonla görüşmeye devam ettiklerini belirtmişlerdir. Erwin’e (2000:80) göre “Ergenlikte, anne-babalar ve akranlarla birlikte geçirilen zaman süresinde de sürekli bir değişim gözlenmektedir. Akranlarla birlikte olmak giderek daha fazla önem taşımaya başlar ve güncel olaylar ve faaliyetlerle ilgili birtakım kararlar verip değerlendirmeler yapmak gerektiğinde başlıca referans grubu akranlar olur.” Genç bireyler olarak lise öğrencilerinin güven

duyduğu, birlikte vakit geçirmekten keyif aldıkları, fikirlerini önemseydiği, önemseydiğini hissettiği, sırlarını paylaştığı kankalarına ayırdıkları zaman dikkat çekmektedir.

Bedensel, psikolojik değişimlerini kabullenme ve uyum sağlamaya çalışmanın yanı sıra toplumsal rolünü oturtmaya çalışan lise öğrencileri bu hızlı değişimlere uyum sağlamak zorundadır. Atak (2011: 169), lise öğrencilerinin de içinde bulunduğu ergenlik döneminde ergenlerin maruz kaldığı toplumsal beklentileri, ergen bireyin kimlik bulma süreciyle birlikte ele alarak şu ifadelerle aktarır:

“Ergenlik döneminde bireyler bilişsel, bedensel ve psikolojik değişimler sonucunda toplumun beklentileri ile karşı karşıya kalırlar. Bir yandan çocukluk özdeşimlerinin ve kendilik algılamalarının sürdürülmesi ve var olan dengeli sürdürme çabaları, öte yandan toplumsal beklentiler, ergendeki değişimi zorunlu kılmaktadır. Bu durumda ergen kendi kimliğini yeniden tanımlayarak toplum içinde yer edinmek zorunda kalır.”

Dolayısıyla çalışma kapsamındaki lise öğrencilerinin içinde bulunduğu ergenlik dönemi kimlik kazanma, toplumsal kabul görme, bedensel değişiklikleri kabul etme, karşı cinsle olan ilişkiyi kontrol etme, duygularla başa çıkmaya çalışma, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirme gibi birçok problemi çözüme kavuşturma sürecidir.

Tartışma, Küsme, Kankalığın Sonlandırılması

İnsanlar beklentileri karşılanmadığında, maddi veya manevi boyutta herhangi bir şeyi paylaşmadıklarında, kendilerine yalan söylenmesi veya kırıcı davranışlarda bulunulduğunda, güven yitirdiklerinde, paylaşmadıklarında, önemsenmediklerini düşündüklerinde birtakım tepkiler verirler. Bu tepkiler problemin çözülmemesi durumunda ilişkiye ara verme veya ilişkiyi sonlandırma esasına dayanan birbirine küsmedir. Steinberg'e (2007: 378) göre *“Her ne kadar ergenler ve yakın arkadaşları arasındaki çatışmalar, ergenler ve diğer akranları ile olanlardan daha az sıklıkta olsa da yakın arkadaşlarla olan tartışmalar daha duygusaldır.”* Özellikle yakın ilişki olarak kabul gören dostluklar ve sanal akrabalıklarda bireyler arası yaşanan çatışmalar, daha az fakat diğer çatışmaların sebeplerine göre daha duygusaldır.

Çalışmada öğrencilere “Kankanızla tartışır mısınız ve küser misiniz? Tartışma ve küsme sebebiniz nedir?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerden 25'i ara sıra, 3'ü ise evet cevabını vererek kankasıyla tartışma ve küsme durumlarının gerçekleştiğini ifade etmiştir. Kankasıyla tartışan veya küsen öğrencilerden 36'sı “tartışırız, trip atarız ama küsmeyiz.”, 13'ü “herhangi bir konuda anlaşamadığımızda.”, 5'i “farkında olmadan birbirimizi incittiğimizde.”, 3'ü “eksikliklerimi yüzüme vurduğunda.”, 2'si “bana soğuk davrandığında.” şeklinde tartışma veya küsme nedenlerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden 2'si sinir anında, 2'si sorumsuz davranıldığında, 2'si kıskançlık durumunda, 2'si başkalarıyla yakın olduğunda, 1'i söz verip tutulmadığında, 1'i ilgi gösterilmediğinde, 1'i erkek konusunda, 1'i kural

tanımazlık durumunda, 1'i küfredildiğinde, 1'i güvensizlik durumunda kankasıyla tartıştığını veya küstüğünü belirtmiştir. 1 öğrenci “kardeşler kavga eder ama küsmez” şeklinde cevap vererek kankasını kardeş olarak gördüğünü dolayısıyla kankasıyla küsemeyeceğini ifade etmiştir. Cevaplar analiz edildiğinde öğrencilerin 53'nün kankasıyla tartışma veya küsme durumunun olmadığı, 56 öğrencinin ise kankalarıyla tartışma veya küsme durumunun olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kankalarıyla tartışma veya küsme durumları kıskançlık, soğuk davranma, ilgi göstermeme, eksikleri yüzüne vurma, fikir ayrılıkları, güvensizlik, başkalarıyla yakın ilişki geliştirme gibi daha çok bireysel dolayısıyla duygusal konular olduğu aşikârdır. Nitekim öğrenciler kendileri için özel kabul ettikleri, yakın gördükleri, kardeş statüsünde değerlendirdikleri kankalarıyla küsmeyi uygun görmemekte ve bir öğrenci bu durumu “kardeşler kavga eder ama küsmez” cevabıyla pekiştirmektedir.

Bilindiği üzere kan bağına dayalı olarak ortaya çıkan akrabalıklarda birey akrabasını seçemez ve reddedemez. Dolayısıyla bazı sanal akrabalıklarda tartışma veya küsme sonucu sanal akrabalık ilişkisi yine bireylerin seçimiyle ortadan kaldırılabilir. Öğrencilerin 53'ünün tartışma veya küsme durumu olmadığını ifade etmeleri ve 36 öğrencinin tartışabileceğini fakat küsemeyeceğini belirtmeleri kankalıkta, kan bağı yoluyla oluşturulan akrabalıklarda yaşanan olumsuzluklara karşın, akrabalığın bitmesini istemeyen bir yönelimin varlığı gözlenmektedir.

Akrabalıklarda insanın doğumu ile ölümü gibi başlangıç ve bitiş aşamaları söz konusudur. Genellikle doğum ile başlayan akrabalıkların ölüm olgusuyla birlikte biteceği kabul görmektedir. Fakat insan ilişkilerinde karşımıza çıkan kıskançlık, güveni yitirme, ihanet etme, beklentileri karşılayamama, yeni ihtiyaçların yeni ilişkileri doğurması ve dolayısıyla var olan ilişkinin önemini yitirmesi gibi bazı durumlar arkadaşlıkların veya akrabalıkların bitirilmesine neden olmaktadır. Balaman (1982: 79) “Zaman içinde verilen kan kardeşliği sözleri yerine getirilmediğinde ya da beklenmeyen bir nedenle bu iki kişi araları iyi gitmediğinde kan kardeşliği bozulur.” ifadesinde bir sanal akrabalık kurumu olarak kan kardeşliğinin bitme nedenlerini ifade etmiştir.

Çalışmada öğrencilere “Kankalığınız ancak ne olursa biter?” sorusu yöneltmiş, öğrencilerin 1'i sonsuzluk emojiyi kullanarak kankalık durumunun bitmeyeceğini vurgulamış, 7'si ölüm olması hâlinde, 5'i kankalığın nasıl biteceğini bilmediklerini, 18'i ise kankalık ilişkilerinin bitmeyeceğini ifade etmiştir. Elde edilen verilerde 34'i ihanet edilmesi durumunda, 27'si yalan söylenmesi, 16'sı arkasından iş çevrilmesi durumunda, 12'i sırların başkasıyla paylaşılması durumunda, 8'i güvenin yitirilmesi, 7'si arkadan kötü konuşulması, 6'sı samimiyetin bitmesi durumlarında kankalığın biteceğini belirtmiştir. 4 öğrenci kankası saygısız davrandığında, 2'si kankası önemli bir şeyi gizlediğinde, 2'si değersiz hissettirildiğinde, 1'i kankası iftira attığında, 1'i kankası bencillik yaptığında, 1'i kankası tarafından yargılandığında, 1'i kankasının sadakati bittiğinde, 1'i

aralarına başka biri girdiğinde, 1'i kankası şehir dışına gittiğinde, 1'i farklı okullara gittiklerinde, 1'i kankası ailesine küfür ettiğinde, 1'i asla yapılmasını istemediği bir şey yapıldığında, 1'i kankasının hassas olduğu konularda ona zarar vermesi durumunda kankalık durumunun biteceğini belirtmiştir.

Çalışmada öğrenciler ihtiyaçlarının karşılanmaması, beklentilerine uygun davranılmaması, ilişkinin sağlamlığını pekiştiren ölçütlerin ortadan kalkması durumlarında ilişkilerini bitirebileceklerini ifade etmişlerdir. Bireyin ihtiyaçları ve seçimleri sonucu ortaya çıkan sanal akrabalıklar yine bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda ilişkinin bitmesine neden olabilmektedir. Ayrıca öğrenciler toplumun hoş karşılamadığı durumları da dikkate almışlardır. Öğrencilerin bu tutumu; yeni neslin kendinden önceki kuşakla, geleneklerle, toplumsal normlarla çatışmaması, toplumsal kabullerini kolaylaştırması ve toplumsal birliğin parçalanmaması amacıyla toplumsal kabul koşullarını koruduklarına dikkat çekmektedir. Akrabalık, dostluk gibi toplumsal ilişki ağlarında da önemli görülen bu tutumlar öğrencilerin sonradan kurdukları kankalık ilişkisinde de karşılık bulmaktadır. Kent yaşamı içinde yer alan, bir alt kültür veya öğrenci folkloru olarak lise öğrencilerinin kankalığı bitirme durumları toplumsal kabul süreçlerini sekteye uğratmayan, kolaylaştıran bir davranış örüntüsü ortaya koyar. Bu noktada aileden bağımsızlaşma sürecinde olan öğrenciler, kendileriyle aynı durumları ve duyguları paylaştıkları kankaları aracılığıyla bu süreci tamamlamak istemekte dolayısıyla kankalık kurumunu bir sanal akrabalık kurumu olarak inşa etmektedirler.

Sonuç

152 öğrencinin katılımıyla gerçekleşen çalışmada öğrencilerin kısa cevaplı sorulara verdikleri cevaplardan hareketle, geleneksel Türk kültürdeki kan kardeşliği kurumunun işlevselliğinin azalarak yeni bir forma dönüşüp yerini kankalık kurumuna bıraktığına dair sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada kankalık kurumunun evlilik ve kan bağına dayalı akrabalıklarla neredeyse eş değer şekilde gelişen, geleneksel kültürün akrabalık ilişkileriyle beslenip şekillenen, kültürel yapı içinde kişinin seçimine bağlı olarak oluşan bir akrabalık çeşidi olduğu tespit edilmiştir. Literatürde düzmece, kurgusal, sözde, tasavvuri, sanal kurmaca, kurgusal, sanal şeklinde adlandırılmaları olan bu kurumun “tercihe dayalı bir akrabalık” olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin aile bireylerinin kan kardeşinin olması, öğrencilerin aile bireylerinden kan kardeşliği ile ilgili hikâye dinlemeleri, öğrencilerin kan kardeşlerinin olması, kanka kelimesini kan kardeş kelimesinin kısaltması olarak düşünen öğrencilerin olması, kan kardeşliği ritüellerinden biri olan ellerine kesik atıp kanlarını birleştiren öğrencilerin olması geleneksel Türk kültüründeki kan kardeşliği kurumunun bir sanal akrabalık olarak nesilden nesile aktarıldığını göstermektedir. Ancak kanka kelimesinin kan kardeşliğinin kısaltılmış hâli

olduğunu ifade eden öğrencilerin yakın arkadaşlarına kanka şeklinde hitap etmesi, genel olarak kan kardeşliğindeki kanları birleştirme ritüelinin kankalıkta görülmemesi, kan kardeşliği ile ilgili anlatılan hikâyelerin sayıca az olması ve öğrencilerin aile bireylerinde kankalık durumunun sayıca kan kardeşliğinden fazla olması kan kardeşliği sanal akrabalık kurumunun günümüzde işlevselliğinin azaldığını ve çağın şartlarına göre şekillenerek yerini kankalık kurumuna bıraktığı görüşümüzü desteklemektedir. Kan kardeşliği kurumunun varlığını sürdürmesi buna karşılık aynı çağda yaşayan farklı nesiller olarak anne, baba, ağabey, abla ve çalışmaya katılan öğrencilerin kankalarının bulunması kankalık kurumunun toplumu oluşturan en küçük birim olarak ailede kabul gördüğünü göstermektedir. Ayrıca kan kardeşliğindeki hediyeleşme ve ant içme ritüellerinin az da olsa kankalıkta da devam etmesi kankalık kurumunun kan kardeşliği kurumunun uzantısı olabileceğini desteklemektedir.

Kültürel ve dilbilimsel aktarımda sözlü kültür kadar yazılı ve elektronik kültürün etkisi azımsanamaz. Öğrencilerin kankalık kurumunu; yakın arkadaş, çevre, aile, sosyal medya ve kitaplar aracılığıyla öğrendikleri göz önünde bulundurulduğunda kankalık kurumunun benimsenmesinde farklı öğrenme kanallarının kullanıldığı, kankalığın kültürün içerisinde yer aldığını görmek mümkündür. Sosyal bir varlık olarak her insanın paylaşımında bulunabileceği bireylere ihtiyacı vardır. Ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin ihtiyaçları, içinde buldukları dönemin ve çağın koşulları sebebiyle çeşitlenmektedir. Öğrencilerin aileden bağımsızlaşarak kendilerini yetişkin olarak topluma kabul ettirmek istedikleri bu dönemde bir yandan bedensel değişikliklerine diğer yandan duygusal açılına çözüm aradıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla bu dönemde onlarla aynı duyguları paylaşan, aynı sorunları yaşayan akranlarıyla yakın ilişkiler kurmaktadır. Çoğu zaman bu ilişkilerin kurulmasında cinsiyet tercihinde de bulunarak toplumun kabul ettiği normlara uygun davranıp kendilerini toplumsal ilişki ağına dâhil etmeye çalışmaktadırlar. Bununla birlikte öğrenciler bu süreçte akrabalık ilişkilerini öğrenerek kendilerini yetişkinliğe hazırlamaktadırlar. Çevrelerindeki diğer bireylerden daha özel bir yere sahip olan kankalar; öğrenciler için güç, destek, yardımlaşma, birliktelik, güvende olma, ait olma, sevme ve sevilme, paylaşımında bulunma gibi birçok ihtiyaca cevap veren kişilerdir.

İhtiyaçlar doğrultusunda öğrencilerin kanka seçimleri söz konusudur ve bu seçimler karşılıklı olduğu için kankalar birbirlerine karşı sorumludur. Beklentilere uygun davranılmadığı durumlarda kankalık ilişkisinde tartışmalar ve küsmelerin gerçekleştiği fakat genel olarak öğrencilerin kankaların tartışmalarının olağan olduğu küsme durumlarının olmaması gerektiği belirlenmiştir. Bu durum kankalığın sıradan bir arkadaşlık ilişkisi olmadığı ve tartışmaların, küsmelerin ilişkiyi sonlandırmak için yeterli olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla öğrenciler kankalığın süresini sınırlandırmamış, kankalar hayatta olduğu sürece kankalığın sürmesini temenni etmiş ve kankanın ihtiyaca cevap vermemesi veya beklentileri

karşılammamasıyla kankalığın bitirilebileceğini belirtmişlerdir. Seçimlerin doğurduğu ilişkiler, ilişkiyi başlatan tarafların duygusal çıkarlarıyla sınırlandırılmıştır. Aynı şekilde kanka sayısında da herhangi bir sayı belirtilmemiş, ihtiyaca cevap verdiği sürece kanka sayısının sınırlanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Kanka sayısı sınırlandırılmamasına rağmen öğrenciler bir kankalarının diğerlerine göre kendileri için çok farklı, değerli ve özel olduğunu ifade etmiştir. Bu durum kankanın diğer toplumsal ilişkiler ağı içerisinde farklı bir yeri olduğunu belirleme noktasında önemlidir.

Sınırlamanın olmadığı bir diğer konu kanka olan öğrencilerin birbirleriyle görüşme sıklığıdır. Öğrenciler yüz yüze geçirdikleri zaman dilimlerinin yanı sıra geriye kalan zamanın çoğunu birbirleriyle telefon aracılığıyla görüşerek geçirmektedirler. Bu durum öğrencilerin kankalarının desteğine her an ihtiyaç duyduklarını, kendilerini en iyi anladıklarını düşündükleri kişilerle vakit geçirmek istediklerini, duygusal anlamda kendilerini rahat ve huzurlu hissettiklerini ve kankalarına her durumda ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Süre olarak öğrencilerin kankalarıyla görüşme sıklığı aileleriyle geçirdikleri zamana oranla daha fazladır.

Gençler açısından birçok işlevi yerine getiren kankalık; ihtiyaçlar etrafında şekillenen, öğrencilere tercih hakkı sunan, kültürün her kolunda yer alan, farklı nesillerde benzer ihtiyaçlar etrafında idame edilen, gençlerin özellikle psikolojik ve toplumsal açıdan karşılaştığı problemlerin çözümüne destek mekanizması olan bir yapı içermektedir. Çalışmada elde edilen veriler; bir sanal akrabalık olarak kankalık kurumunun başlaması, sürdürülmesi, bitirilmesi, yapısı, işlevleri bağlamında toplumun bütünlüğünü ve devamlılığını sağlayan öğrenci folkloru olarak adlandırabileceğimiz bir alt kültür olarak değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Akıncı, E. (2019). *Bizi şekillendiren kültür sosyal ve kültürel antropolojiye giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aktunç, H. (2010). *Büyük argo sözlüğü (tanıklarıyla)*. İstanbul: YKY.
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik halkbilimi/ halk edebiyatı sözlüğü (terimler-motifler-kavramlar)*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aslan, E (2023). Kent folkloru nedir? *Kuramsal Yaklaşımlar Işığında Kent Folkloru*, (ed.: E. Aslan), 49-54, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Ata, H. (2011) *Kutaggu Bilig'deki Til Erdem'in günümüz Türkçesine yansması. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, (ed.: İ. Yazar), 110-115), 16-18, İzmir.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Ayaz, B. (2014). Türkiye'deki tasavvurî akrabalık ilişkileri konulu çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *I. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 38-44, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.

- Balaman, A. R. (1982). *Sosyal antropolojik yaklaşımla akrabalık evlilik ve türleri*. İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Bates, D. G. (2013). *21. yüzyılda kültürel antropoloji*. (çev.: S. Aydın), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayıncılık.
- Burke, P. ve Roy, P. (2014). 'Jargon' kavramı hakkında. (çev.: K. Demirci), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, (ed.: M. Ö. Oğuz - S. Gülçayır Teke), 116-118, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık tarzı kültür geleneği ve destan türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demez, G. (2012). Toplumsal etkileşim ve dayanışma biçimi olarak akrabalık ve yakın ilişkiler. *Değişen Toplumda Değişen Aile*, (ed.: N. Adak), C. II, 93-114, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144.
- Durmuş, İ. (2011). Türklerde kan kardeşliği ve antla ilgili unsurlar. *Millî Folklor*, 23(89), 100-108.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor*, 20(80), 33-38.
- Emiroğlu, K. - Aydın, S. (2009). *Antropoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Emiroğlu, S. (2012). Türkçe sözlükteki akrabalık adlarının tasnifi. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), 1691-1710.
- Er, İ. (1988). Alt kültür. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*, C. 1, 28-29, İstanbul: Risale Yayınları.
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık*. (çev.: O. Akınhay), İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Gökdemir, G. (2003). Türk mitolojisinde 'yemin-ant' müessesesi. *Millî Folklor*, 59, 60-72.
- İlhan, M. E. (2021). *Öğrenci folkloru Antalya'da eğlence ve argo üzerinden bir tahrir*. İstanbul: Vadi Yayıncılık.
- Jenks, C. (2005). *Altkültür: Toplumsalın parçalanışı*. (çev.: N. Demirkol), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karataş, A. - Yıldırım, A. (2014). Rüya kardeşliği. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 20(77), 35-56.
- Keskin, A. (2017). Türk kültüründe "selamlaşma" ve "vedalaşma" hakkında genel bir değerlendirme. *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 43, 125-146.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (çev.: O. Akınhay - D. Kömürücü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Onur, B. (der.) (1987). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Onursoy, S. (2019). Mobil iletişim çağında kuşaklararası koordinasyon biçimleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 355-372.
- Özarlan, M. - Karataş, H. (2015). Anadolu Türk kültüründe kadınlar tarafından tesis edilen tasavvurî akrabalıklar. *Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, 255-270.

- Özdemir, N. (2008). Türk hediyeleşme geleneği ve medya. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 467-480.
- Mansuroğlu, A. (2003). *Bir sanal akrabalık olarak kankalık ve işlevleri*. Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Paylan, K. (2015). *Türkçede kelime türetme yollarına genel bir bakış*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (çev.: F. Çok). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tanrıvere, U. (2017). Türkçe ve Almandaki ortak LSD jargonunun semasiyolojik analizi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 3, 97-106.
- Taş, H. Y. - Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z kuşağı çalışanlarının yönetim tarzları ve bir işletme örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 643-675.
- TDK (2019). *Türkçe sözlük 1*. (hızl.: H. Akalın), Ankara: TDK Yayınları.
- Tezcan, M. (1982). Tasavvurî akrabalık ve ülkemizdeki uygulama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 117-130.
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati. Dördüncü Cilt; K-L; S*, (ed. S. Tezcan), Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ong, W. J. (1993). *Sözlü ve yazılı kültür*. (çev.: S. Postacıoğlu Banon), İstanbul: Metis Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: Jargon. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 12.12.2022)
- URL-2: Kanka nedir? <https://www.nedir.com/kanka> (Erişim: 05.09.2022)
- URL-3: Kanka kelimesinin etimolojik kökeni. <https://www.nedir.com/kanka> (Erişim: 05.09.2022)
- URL-4: Kanka kelimesinin dijital kaynaklarda kullanımı. <https://eksisozluk.com/kanka--32107> (Erişim: 05.09.2022)
- URL-5: Baba Kanka. <https://www.youtube.com/watch?v=jZW2lrbqVDE> (Erişim: 05.09.2022)

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesini Etik Kurulundan 06.12.2021 tarihli 09 sayılı E-21817443-050.99-112087 karar ile araştırma oluru alınmıştır. Hayat İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 22.02.2022 tarihli ve E-32889839-605-0144076518 kararıyla da sahada veri toplandı başlanmıştır./ *Research approval was obtained from Hatay Mustafa Kemal University Ethics Committee with the decision dated 06.12.2021 and numbered 09 E-21817443-050.99-112087. With the decision of Hayat Provincial Directorate of National Education dated 22.02.2022 and numbered E-32889839-605-0144076518, data collection started in the field.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Author's Note: Bu çalışma, 2023 yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinde Aliye Mansuroğlu tarafından savunulmuş olan "Bir Sanal Akrabalık Olarak Kankalık ve İşlevleri" adlı yüksek tezinden üretilmiştir./ *This study was produced from the master's thesis titled "Blood brotherhood as a Virtual Kinship and Its Functions" defended by Aliye Mansuroğlu at Hatay Mustafa Kemal University in 2023.*

Katkı Oranı Beyanı / Author Contributions: Makale tezdten üretilmiştir. Birinci yazar danışman, ikinci yazar tezi hazırlayan öğrencidir./ *The article is based on the thesis. The first author is the advisor and the second author is the student who prepared the thesis.*